

Pronikavý vhled

Alexandra David-Néelová
Květoslav Minařík

CANOPUS

Vydavatelská řada DRAHOKAMY

Svazek 5

ISBN 978-80-87692-49-3

Translation © Otto Jeřábek, 2012

Commentary © Květoslav Minařík, 2012

ALEXANDRA DAVID-NEELOVÁ

KVĚTOSLAV MINAŘÍK

PRONIKAVÝ VHLED

CANOPUS
Praha 2012

Obsah

POZNÁMKA K DRUHÉMU VYDÁNÍ ČESKÉHO PŘEKLADU S KOMENTÁŘI	9
PŘEDMLUVA K PRVNÍMU VYDÁNÍ	10
PŘEDMLUVA K NOVÉMU ROZŠÍŘENÉMU VYDÁNÍ	11
ÚVOD KOMENTÁTORA	13
KAPITOLA PRVNÍ TAJEMSTVÍ	24
KAPITOLA DRUHÁ ZKOUMÁNÍ	39
KAPITOLA TŘETÍ ZÁVISLÉ VZNIKÁNÍ	62
KAPITOLA ČTVRTÁ VĚDOMÍ (SAVOIR)	78
KAPITOLA PÁTÁ CESTA	99
KAPITOLA ŠESTÁ OSVOBOZENÍ	116
KAPITOLA SEDMÁ NAUKA O PRÁZDNU	134
KAPITOLA OSMÁ PRAVIDLA CHOVÁNÍ	154
DODATEK	173
DODATEK KOMENTÁTORA	179

POZNÁMKA K DRUHÉMU VYDÁNÍ ČESKÉHO PŘEKLADU S KOMENTÁŘI

Pronikavý vhled A. David-Neelové v překladu Otto Jeřábka pochází zřejmě z konce 60. let 20. století. Nevíme dnes už přesně, zda překlad vznikl z iniciativy O. Jeřábka nebo zda si jej Květoslav Minařík vyžádal. Na jeho výsledném znění však Květoslav Minařík spolupracoval, jak je to patrné z četných poznámek vpišovaných jeho rukopisem do textu v originálu překladu. Komentáře pak vznikaly v letech 1970 – 1972.

Druhé vydání překladu s komentáři je rozšířeno o dodatečně nalezený originál textu Květoslava Minaříka s několika kratšími úvahami o některých tématech obsažených v Pronikavém vhledu. Text je bez názvu a podle způsobu psaní, použitého druhu papíru a psacího stroje byl nepochybně napsán v souvislosti s již uveřejněnými komentáři a ve stejné době. Zařadili jsme jej na konec knihy jako Dodatek komentátora.

Všechny texty Květoslava Minaříka jsou pro snadnější rozlišení od textu A. David-Neelové tištěny kurzívou.

Zora Šubrtová

PŘEDMLUVA K PRVNÍMU VYDÁNÍ

Upozorňuji čtenáře, že obsah této knihy je reportáží, jež obsahuje ten soubor učení, která Tibeťané nazývají sangwa damngag¹, tj. tajná učení.

Způsob, jak máme rozumět označení tajná, jež se používá v souvislosti s těmito učením, je vyloženo na následujících stránkách stejně jako způsob, jímž jsou předávána.

Snažila jsem se podávat je způsobem naprosto objektivním. Své vlastní názory vyjadřuji nikoli jako propagaci; jejich smyslem je tlumočit některé nauky, zastávané předními tibetskými učenými, které jsou málo přístupné cizím badatelům.

Je na každém čtenáři, aby si utvořil vlastní názor o teoriích obsažených v této knize. Nechť o nich uvažuje a rozvažuje, jak je mu libo. V každém oboru musí být jedinou snahou badatelů předložit čtenářům určitý počet skutečností, aby mohly rozšířit okruh jejich vědomostí.

1 Tibetský pravopis: gsang-ba'i gdams-ngag.

PŘEDMLUVA K NOVÉMU ROZŠÍŘENÉMU VYDÁNÍ

Tato kniha je jedinečným dokumentem, ovocem bádání, jež jsem konala v tibetské zemi po dobu dvaceti let; bádání, jež se už nikdy nebude moci opakovat.

Styky s nejvyššími tibetskými náboženskými učenici, jež se dříve daly uskutečnit vždy jen s největšími nesnázemi, jsou nyní nemožné.

Nový pořádek v zemích střední Asie vydal mnohá odlehlá místa zemědělskému podnikání a průzkumníkům. Hlučná činnost moderní civilizace zrušila slavnostní ticho, obklopující jeskyně rozjímajících poustevníků, a tichá obydlí, uzavřená za vysokými zdmi aristokratických sídel vzdělců, trávicích život dlouhým studiem a v učených meditacích.

Poustevníci, filozofové, myslitelé a malé skupiny žáků, kteří tam žili, se rozptýlili. Kde je hledat?

To neznamená, že v Asii už nejsou myslitelé. Zdaleka ne. Jestliže někteří Mistři duchovních nauk, od nichž jsem obdržela učení, jsou mrtvi, povstali další. V různých krajinách světa budou vždy lidé, kteří

se snaží odhalit kořeny vzniku jevů kolem nás a též i kořeny jevů, jež pozorují v sobě, ty kořeny, jež tvoří svět a jež tvoří i jejich bytost.

Kde tyto lidi hledat? Již není možné, aby se cizinec mohl svobodně pohybovat v lesích, horách a všude tak, jako tomu bylo kdysi.

Bádání tohoto druhu, jehož výrazem je tato kniha, jak už bylo řečeno, není možno opakovat. Tak těchto několik stránek může být plným právem uváděno jako jedinečný doklad filozofických názorů tibetských buddhistických vzdělavců.

Nutno dodat, že přes mé úsilí a mou dosti rozsáhlou znalost různých buddhistických nauk bych bez oddané spolupráce lamy Jongdäna, svého oplakávaného adoptivního syna, nedosáhla důvěry duchovních Mistrů tibetských, na něž jsem se obrátila a kteří mi poskytli výklad filozofických názorů a duševní praxe, o nichž se domnívali, že je nutno je udržovat v tajnosti.

A. D.- N.

ÚVOD KOMENTÁTORA

Tato kniha, jež se dotýká nejhlubších věcí příslušejících k tajnému učení, vlastnímu snad pouze severnímu buddhismu, mahájáně, vyvolala ve mně odezvu už v Předmluvě k novému rozšířenému vydání této knihy. Zejména když autorka mluví o této knize jako o jedinečném dokumentu, o bádání, které se již podle jejího tvrzení nebude moci opakovat. Právě tím mi připomněla okamžik, který vznikl už v dávných letech; tehdy jsem si zcela jasně uvědomil, že jsem tibetskou nauku absorboval, a to se všemi důsledky toho. Po osmi letech, v roce 1934, jsem již o tom mohl prohlásit, že Tibet bude trpět za to, že si tuto nauku nechal vzít.

Tenkrát jistě ze mne mluvila energie mládí, jež tuto situaci vyvolala. Právě tato energie, jež mou mystiku tehdy formovala, nebyla taková, že by nedbala žádných ohledů na zevní věci. Byla to energie, jejíž charakter byl určen jednak mou nesmírnou osudovou tísní, jednak uvědoměním si strašné moci zatemnění,

jež nedovoluje, aby člověk zvěděl, zda mu už v příštím okamžiku nespadne na hlavu padající cihla. Toto zatemnění, nevědomost, se u mne jako problém posunulo na první místo; zevní bída by mi už byla ani tak dalece nevadila. Z té přece je možno uniknout..

Protože jsem byl asi zrozen pod šťastnou hvězdou, pochopil jsem, co je hlavní pákou k započetí procesů mystického vývoje: problém soustředění jako nezbytnost uvést pod moc ostrého sebezpozorování a sebevlády všechny aspekty projevů svého vlastního bytí.

Tak se stalo, že jsem se brzy dopracoval toho, že celá má bytost a všechny její projevy, životní, pudové, citové, mentální a uvědomovací se mi staly evidentními. Pak už jakoby sám od sebe jsem se dopracoval tzv. jednobodového soustředění, jímž se i celá bytost stahuje a vměstňuje do jediného bodu. Pohnutky hledání mystického cíle, poznání, pak byly příčinou toho, že jsem projevy sobecké, projevy nevládnosti a přání zlého ze sebe vytrhl.

To je totiž věcný důkaz, že se člověk skutečně vzdal světa a jeho mystika přijímá charakter požadovaný mudrci Tajné stezky.

Když se toho dosáhne, stává se z bytosti mystika vhodné prostředí, do něhož lze s úspěchem zasadit vědomí prázdnoty jako kvality vyjadřující dokonalý odstup od všeho, co je jak děním ve vlastní bytosti, tak i kolem ní. Když se k tomu samozřejmě přičlení i dodržování mravních ctností podle představ

pravých mystických nauk, přijme celé mystické úsilí charakter rozlišovací metody, jejíž pomocí se dosáhne příslušného tajného zasvěcení.

O celé této problematice pravého mystického tajného učení jsem však bohužel zjistil, že dokonalé poznání a současné zachování operativních možností s kvalitami zvanými dobro a zlo je jako dostupná zkušenost jevem výjimečným. Tím se stává, že i ti, kdo mají dokonalé poznání, buddhovské, nemusí být ještě vybaveni mystickou mocí operovat úspěšně s kvalitami dobra a zla. V průběhu zasvěcení jsem cítil, jak nasávám mystické a duchovní ovzduší a získávám insignie nejhlubšího zasvěcení a tím i funkci strážce obsahů takového zasvěcení. Později jsem si byl perfektně vědom toho, že „poklad Tibetu“ se stal mým majetkem; z toho moje ponurá předpověď osudů Tibetu samého.

Tyto souvislosti mohou být nepochopitelné každému, kdo nezískal zkušenost s dostřednými toky energií a kvalit, podmíněnými příslušnou koncentrací, zkvalitněnou naprostým zřeknutím se světa. Může je však pochopit nepřímo, když přijme buddhistické poučení, že buddhou se může stát pouze ten, kdo sám znovu objeví „zavátou stezku buddhů“, a současně též poučení o tom, že na světě může být současně pouze jeden buddha.

Čtenář bude mít pravdu, když bude věřit, že v Tibetu stále existuje tradice tajných učení. Tato učení jsou však různého stupně. O těch pravých můžeme

soudit, že od dob Marpových, tj. od jedenáctého století po Kr., se už nevyskytl guru, jemuž se podařilo dovést svého žáka k tomu, aby i když byl tento žák veden, přece sám objevil. Právě toho docílil Marpa u Milaräpy.

Milaräpa ovšem za sebou nechal též linii světců, o nichž se autorka tohoto spisu někde zmiňuje jako o světcích, žijících kdesi ve velehorách Tibetu ve věčném ledu a sněhu, tedy vlastně zázračným způsobem.

Tento fakt prý objevila kterási výprava na Mount Everest.

Tito světci však už s velikou pravděpodobností nejsou objeviteli „zaváté stezky buddhů“, nýbrž pouze světci, kteří zachovávají tradici sekty kagjüpa, k níž náležel Milaräpa, Marpa i jeho předchůdci. Hlavní problém objevení „zaváté stezky buddhů“, zejména pak přenos tohoto typu učení, je závislý na schopnosti guruů vytvořit podmínky, aby jejich žáci tuto stezku sami objevili, čili aby své guruy netlumočili.

Když se tyto podmínky nevytvoří, může se v nejlepším případě stát, že se guruovi pouze podaří zachovat tradici tajného učení.

Objevit „zavátou stezku buddhů“ je jistě nesmírně těžké. Ale ani to není zárukou, že nauka bude zachována. Její objevitel totiž nemusí získat čas k jejímu odevzdání světu prostřednictvím úplného jejího přenosu na svého k tomu disponovaného

žáka. Problémů je zde mnoho; zdá se dokonce, že tomu musí napomáhat i tzv. záslužná karma jak objevitele této stezky, tak i světa.

V dobách před Marpou byl svět jistě unášen velmi dobrou karmou. Tehdy se totiž vytvořila a dále udržovala posloupnost objevitelů zaváté stezky buddhů, jak tradice říká, od Tilopy přes Naropu, Marpu až k Milarápovi. Po těchto zasvěcencích se stal objevitelem této stezky až Rámakršna. Tady se však zdá, že přenos této nauky na Vivekánandu byl už podbarven vírou v Boha, jejíž význam, jak důvodně věřím, znal. Ale ani ta u buddhů doznívat nesmí. Buddhové musí být schopni, jak to o sobě prohlašoval i Buddha Gautama, vysvětlit svět až do základu, a to, dokládám, čistě rozumově, bez záhad týkajících se jeho prapůvodu.

Je však jistě více původních objevitelů této stezky, než známe. Tito objevitelé však z časových i jiných důvodů znalost této stezky nepřenesou; tak je tato stezka sice znovu a znovu nalézána, ale ke škodě celého světa zase ztrácena, zřejmě pro jím nahromaděnou nezáslužnou karmu. Neboť získat kromě objevení této stezky ještě čas a jiné podmínky pro její přenesení, je už jakousi osudovou výjimkou, která se opakuje většinou až po staletích.

Objevitel zaváté stezky buddhů, jemuž se nepodařilo odevzdat ji světu, zapadá v proudu času jakožto nikdo. Traduje se, že pouze její objevitel, který ji též přenesl, odevzdal ve smyslu, jak bylo řeče-

no nahoře, totiž s tím, že vytvoří podmínky, aby ji jeho žák sám objevil, je buddhou, jemuž tento titul náleží plným právem.

Vzhledem k těmto možnostem a situacím se stalo, že se tajná učení v Tibetu stala doktrinou dochovanou tradicí; právě tím se princip buddhy uvolnil a stal se dostupným i realizovatelným tomu, kdo toho byl schopen, tj. člověku, jenž byl schopen podstoupit všechny zkoušky nezbytné pro dosažení stavu buddhy.

O jaké zkoušky jde? – Obvykle to jsou zápasy tzv. samostatně jdoucích, jež podstoupil i Buddha Gautama a o nichž se čtenář může dočíst v jeho životopise z doby, kdy se stal asketou. Tyto zápasy, tato strašlivá a až úděsná askeze, dovedla Buddhu Gautamu k dokonalému odosobnění a k odstupu ode všeho, co je nám světem. To byla pravá podmínka pro to, aby dosáhl stavu buddhy; současně se stal i schopným pomocí dostředivě působivého soustředění podrobit si všechny energie světa, tvořící jeho osud. S ohledem na tyto skutečnosti můžeme považovat výklad jeho tzv. „střední stezky“ některými našimi současníky za velmi pochybný. Na „střední stezce“ má fyzická askeze obdobu v psychické, která vrcholí v naprostém zastavení duševní činnosti. Nemá tedy nic společného s buddhismem jejich typu, prováděným nekázní běžně žitého života.

Z hlediska možností dosáhnout stavu buddhy je zajímavá i tradovaná skutečnost, že „materiá-

lu“ na vytvoření buddhy z řádu lidí je tak málo, že v dané době může vzniknout na celém světě pouze jeden buddha. To svědčí o skutečnosti, že lidstvo je jednotkou, kdežto jedinec jednou buňkou jeho těla. Avšak to se týká buddhů samých; zdání, že vždy existuje pouze jeden buddha, může být jiné. Buddhovské poznání existuje totiž bez přerušení; to budí dojem, že na světě existuje současně i více buddhů. Jelikož je však buddhou pouze ten, kdo kromě stavu buddhy dosáhl též tvůrčí moci, je toto zdání klamné.

Nutno ještě doložit, že buddhovou moudrost uplatňují buddhové pouze v říši příčin. Proto s vyskytnutím se buddhy na světě vždy začíná údobí nových osudů světa. Ostatně i kristovství tyto nové osudy vyvolalo. Zda dobré? – Předpokládá se, že po Buddhovi jistě. Stav buddhy je totiž stavem moudrosti, jež právě ze svých vlastních důvodů nechává svět na pokoji, kdežto stav kristovský trpí aktivitou, která má vždy i zneužitelný pól.

Přejděme však jinam.

Když jsem pochopil celý význam toho, co se se mnou stalo, nemohl jsem se z toho těšit. Uvědomil jsem si, že jestliže dosažení tohoto typu je mezi držiteli tohoto učení tak těžce získatelné, pak zde, v Evropě, bude úkol přenést toto zasvěcení nesmírně obtížný. Ale tento problém pro mne už náleží do propasti minulosti. Přítomnost ovšem vrhá zlé stíny do budoucnosti právě proto, že původní místa

vlastníci tato učení byla vyvrácena. Vypadá to, jako by ukrutný démon, stvořený nezáslužnou karmou všech lidí, překonal všechny hodnoty nejvyššího zasvěcení a tím získal ničující moc nad celým lidstvem. Když za tohoto stavu věcí ve světě vznikne buddha, musí velice mnoho energie věnovat ochraňtě nabytých hodnot a tím se také možnosti přenosu spásné nauky zmenšují.

To mi tane na mysli už od raného mládí a vyvozuji z toho adekvátní závěry.

Již dlouho trvá postupné osvěcování bílé rasy, žijící ve sféře naší civilizace. Toto osvěcování znamená především, že se blíží k vrcholnému poznání tibetských mystiků. Jenže naši civilizaci chybí ono mohutné zázemí pravé a dobře střežené mravní ukázněnosti tibetských mystiků. Proto se osvícenecký rozum našeho lidu zatím vzdolhl na definici, již jsem našel v jedné právnícké učebnici, že totiž „co kolem sebe vidíme a je od lidské bytosti odlišné, můžeme nazývat věcí“. Lid toto osvícené právní poznání přijal za své v obměněné formě a tak zevšeobecňel názor, že „co kolem sebe vidím a je ode mne odlišné, je věc“. Jak jinak by mohli mladíci zabíjet staré důchodce proto, aby se zmocnili jejich trochy peněz?

Toto se jistě považuje za záležitost trestně právní, takže jedinci se zakazuje o tom uvažovat. Jenže vrcholné poznání, získané nejhlubším mystickým zasvěcením, vytváří též názor, který všechno vidí ja-